

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ Κ' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΗ Κ' ΕΙΡΗ-
ΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

Ἡ κρίσις πέρασε καὶ τὸ κράτος προχωρεῖ τὸ δρόμο του. Ἄγνωστο ἀκόμα τί θὰ μᾶς φέροι τὸ μέλλον. Μὰ μπορούμε νὰ βροῦμε βοήθεια γιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε στὸ ἄμεσο παρελθόν. Ὁ Βενιζέλος ἔφυγε. Γιατί; Κανένας δὲ θὰ μπορέσει νὰ τὸ καταλάβει. Ἄς ὀφονταί πρώτα οἱ ἄσποντοι φίλοι ποὺ τὸν ἔφεραν σ' αὐτὸ τὸ γκρεμὸ καὶ στὸ τέλος ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴν ψυχραιμία του καὶ δὲν ἤξερε πᾶς τί ἔλεγε καὶ τί ἔκανε. Μὰ σὰν ἔφυγε μὲ τὸ τελευταῖο του αὐτὸ ὁμορφο κίνημα ξαναγίνηκε μεγάλος κ' ἐνῶ ἓνα μῆνα τώρα ἀγωνιζότανε μαζὺ μὲ τὴ βοήθεια πάντα τῶν ἄσποντων φίλων νὰ γκρεμίσει ὅ,τι μεγάλο στὰ τέσσερα τελευταῖα χρόνια μᾶς ἔδειξε—τὴν τελευταία στιγμή ἐνωσθε μέσα του δύναμη Σαμφῶν καὶ κρατώντας τὶς κολῶνες ἔριξε τὸ ναὸ τῆς πολιτικῆς του κ' ἔπεσε κι αὐτός, αὐτὴ τὴ φορά μόνον μὲ φίλους ὄχι μὲ φιλισταίους. Καὶ τώρα τί θὰ γίνει; Ποῦ θὰ μᾶς βγάλει ἡ ἐξωτερικὴ τρικυμία—τί θὰ φέροι τὸ ἐσωτερικὸ ποτάμι; Ἄς ξεκαθαρίσουμε ἓνα ἓνα ὅσα εἶδαμε καὶ διαβάσαμε τὸν τελευταῖον καιρὸ—ποῦ μόνον ἐνίσχυσαν ὅσα πρωτογράψαμε στὸ «Νουμά». Εἶτανε κ' ἐκεῖνα καὶ τοῦτα γραμμένα πάντοτε ἀμερόληπτα. Κανένα λόγο δὲν εἶχαμε ν' ἀντιπαθοῦμε τὸ Βενιζέλο—μὰ ποτές δὲν τὸν ὑπεριτιμήσαμε, *ὅντε τὸν πιστέψαμε*, καὶ τὸν ὑποστηρίξαμε ἀπ' τὸ 1911 καθὼς ξέρουν οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» σὰν τὸ *σχετικὰ* καλλίτερον. Μὰ καὶ κανένα λόγο δὲν ἔχουμε νὰ συμπαθοῦμε τὴ νέα Κυβέρνηση, μὲ τὴν ὁποία δὲ μᾶς συνδέει καμμιά προσωπικὴ γνωριμία, παρὰ μόνον συμφωνία στὴν πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητας—πολιτικὴ ποὺ ἐμεῖς ὑποστηρίξαμε πρὶν ἀκόμα ἔλθει αὐτὴ ἡ Κυβέρνηση. Ἔτσι βρῖσκω πὼς δὲν καλοδιάβασε τὸ ἄρθρο μου κάποιος ἐπικριτὴς τῆς ἀμεροληψίας μου. Σ' ὅλη μου τὴν ἐμφάνιση ὡς τὰ σήμερα προσπάθησα—καὶ πιστεῶ πὼς τὸ κατώρθωσα, νὰ σταθῶ ἀνώτερος ἀπὸ προσωπικὰ καὶ νὰ ἐφαρμόσω ἀνεξάρτητα μιὰ μέθοδο ἐπιστημονικὴ καὶ μόνον ἐπιστημονικὴ.

Ποῖα εἶτανε ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου; Ὁ Βενιζέλος στὶς ἔξῃ, ἂν θυμοῦμάστε καλά, τοῦ Ἀυγούστου δῆλωσε στὶς Δυνάμεις τῆς Ἀντάντ πὼς εἶναι σύμμαχος τῆς καὶ θάδγει ἀπ' τὴν οὐδετερότητα μόλις τὸν ζητήσουνε. Ἦν τὸν ἀνάγκασε τότε νὰ τὸ κάνει, δύσκολα μπορεῖ νὰ καταλάβει ἓνας μετρημένος ζυγιστής. Τότες οἱ Γερμανοὶ προχωροῦσαν στὸ Παρίσι καὶ νικουσαν στὸ ρούσικο μέτωπο. Μὰ ὁ Βενιζέλος «ἐνσυναίσθητος» πίστευε πὼς θὰ νικήσει ἡ Ἀντάντ κ' ἐπειδὴς εἶχε τὴν ἰδέα πρὸ χρόνια τώρα, ἀπὸ τὴν Κρήτη ἀκόμα, πὼς ἡ πολιτικὴ ἡ ἐλληνικὴ πρέπει νὰ εἶναι σφι-

χτοδεμένη μὲ τὴν Ἀγγλία γιὰ νὰ γίνει ἡ Ἑλλάδα ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας στὴν Ἀνατολή καὶ ὁ ἀντίπαλος τοῦ σλαβισμού—προσκολλήθηκε στὴν Ἀγγλία πρὶν ζητηθεῖ καὶ χωρὶς νὰ ζητήσει ἀνταλλάγματα μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ τὰ ἐπαίρνε δίχως ἄλλο ἀπ' τὴν Ἀγγλία, ποῦ θὰ ἐκτιμοῦσε τὴν προθυμία μας καὶ τὴν ἔλλειψη κάθε ὑπολογισμοῦ ἀπὸ μέρους μας. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη γραμμὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ Βενιζέλου, *καθὼς εἴμαστε σὲ θέση νὰ ξέρουμε*. Ὅσα λὲν ἀντιβενιζελικοὶ δημοκόποι πὼς τὸ Βενιζέλο τότε γέλασε ὁ Ἑλλιστ καὶ παρόμοια δὲν ἀξίζουν καμμιά προσοχή. Ὁ Βενιζέλος ἔκανε συνειδητὰ καὶ ἀπὸ πεποιθὴσῃ *ἀγυλόφιλη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ*—μὲ τὴ σκέψη πὼς μόνον αὐτὴ ἐξασφάλιζε τὶς περισσότερες ἐλπίδες ἐπιτυχίας στὴν Ἑλλάδα. Δὲ θέλουσε νὰ συζητήσουμε ἐδῶ τὴ βάση τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ποῦ μπορεῖ κανένας ν' ἀντιτάξει ἀξίες λόγου ἀντιρρήσεις. Ὁ φίλος Σφυρῆς ἀνάπτυξε ἄλλοτε στὴ «Ν. Ἡμέρα» πολὺ σοβαρὰ σχέδιο γερμανόφιλης πολιτικῆς καὶ δὲν ἀποκλείεται ἐπίσης ἄλλος ἓνας συνδυασμὸς στὴν Εὐρώπη ποῦ ν' ἀποκλείει τὴν Ἀγγλία καὶ τοὺς Σλάβους. Μὰ ἐδῶ παραδεχάμαστε «πρὸς στιγμήν» τὴ βάση τῆς πολιτικῆς τοῦ Βενιζέλου καὶ ρωτοῦμε: ἔπρεπε αὐτὴ νὰ ἐκδηλωθεῖ ὅπως ἐκδηλώθηκε *σήμερα*; Εἶτανε σωστὸ νὰ *ἐξαρθήσουμε* τὴ φιλία μας μὲ τὴν Ἀγγλία ἀπ' τὴν ἐξουσία μας ἀπ' τὴν οὐδετερότητα, ὅπως ἔκανε ὁ Βενιζέλος;

Ἄς καλοσκοιτάξουμε πρώτα τὴν ἐξουσία αὐτὴ φωτισμένοι ἀπ' τὰ καινούργια σοβαρὰ στοιχεῖα. Δυστυχῶς τὰ γεγονότα τοῦ Φλεβάρη εἶναι πάντα σκοτεινὰ γιὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀπ' τὴν πολιτικὴ (ποῦ ποῖς ξέρει ἂν δὲν ἔχει μεγάλη σχέση μὲ τὴ συνέχεια τῶν ἀνακωνώσεων) τοῦ Βενιζέλου δὲν ἀκολούθησε τὸ τέταρτο καὶ τελευταῖο ἄρθρο του. Βγαίνοντας ἡ Ἑλλάδα ἀπ' τὴν οὐδετερότητα μὲ μιὰ Μεραρχία ποῦ μονάχα θὰ μπορούσε νὰ διαθέσει: ἐξὸν ἀπ' τὰ σύνορά τῆς καὶ μὲ τὸ στόλο τῆς, *στρατιωτικὰ* δὲ θὰ ἔδινε καμμιά σοβαρὴ συντρομὴ στὴν Ἀντάντ. Τὸ πρᾶμα εἶναι αὐτονόητο. Οἱ συμπάθειες τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Τουρκίας εἶναι πάντα μὲ τὸ μέρος τῆς Ἀντάντ καὶ ὅπως-δήποτε μπορούσαν νὰ εἶναι στὴ διάθεσίν τῆς χωρὶς νάδδουμε. Ἀπόμεινε λοιπὸν ἡ σκέψη πὼς μπορούσαν νὰ παρασύρθον τὰ ἄλλα βαλκανικὰ καὶ ἡ Ἰταλία. Ἄν αὐτὸ γινότανε λυνόντουσαν πολλὰ ζητήματα γιὰ τὴν οὐδετερότητα θὰ τέλειωνε πᾶς σὲ 2—3 μῆνες ἀφοῦ θὰ ριχνόντουσαν στὴ ζυγαρὰ ἐνάμιση ἑκατομμύριο ξεκούραστος στρατὸς καὶ ἡ νίκη θὰ ἐξασφαλιζόντανε στὴν Ἀντάντ.

Μὰ πρώτα. Τίποτα δὲ μᾶς λέει πὼς τὰ Κράτη αὐτὰ θὰ μᾶς ἀκολουθοῦσαν. Ἰσα ἴσα ἀπ' ὅσα εἶπε ὁ Βενιζέλος ἡ Ρουμανία ἀρνήθηκε νάδδγει χωρὶς τὴ Βουλγαρία κ' ἡ Βουλγαρία ἂν ἔδδγαινε θάδδγαινε μόνον μὲ σοβαρὰ ἀνταλλάγματα ἐκ μέρους μας. Δὲν κατηγοροῦμε τὸ Βενιζέλο γιὰ τὴ σκέψιν νὰ δώσει *κατ' ἀρχὴν* ἐλληνικὴ χώρα στὴ Βουλγαρία γιὰ νὰ πετύχει περσοτέρα ἴσα ἴσα αὐτὸ τὸν δείχνει ἄνθρωπος ποῦ κάνει με-

γάλη πολιτική χωρίς πρόληψη. Μὰ ὁ ἴδιος μᾶς λέει, μὴν ἔχοντας τὸ θάρρος νᾶναι περήφανος γιὰ τὴν πολιτική του, πὼς γιὰ ὄνειμα τοῦ Θεοῦ μόνο σκέψη του εἶτανε κι ἀπ' τὸ Γενάρη ἀκόμα οὔτε σκέψη του πιά. Τὸ συμπέρασμα εἶναι πὼς ὠρισμένως χωρὶς τὴν Ρουμανία καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν Βουλγαρία θὰ μπαίναμε τὸ Φλεβάρη στὸν πόλεμο. Κ' ἡ Ἰταλία; ἀπ' ὅσα εἶδαμε στὶς ἰταλικὲς ἐφημερίδες κι ἀπ' ὅσα ἐηλώθησαν ἀπ' τοὺς πολιτικούς της κάθε ἄλλο παρὰ θᾶσχανε ἀπὸ κοντὰ μας. Αὐτὴ ἓνα μόνο θᾶκανε ἂν βγαίναμε μεῖς; θὰ ἐπέζεε τὴν Ἀντάντ, ἀπειλώντας την, νὰ μὴ μᾶς δώσει ἀνταλλάγματα ποῦ νὰ μὴν τὴν σύμφεραν. Καὶ θὰ τὸ *πεύχαινε σίγουρα*, καθὼς ἀκούμε ἀπ' ὅσα δῆλωσε ἡ Ἀγγλία στὴν Ἰταλία μετὰ τὶς παραστάσεις ποῦ ἔκανε ἡ Ἰταλία ὕστερ' ἀπ' τὶς ἀνακοινώσεις τοῦ Βενιζέλου.

Δεύτερο. Ἄν λοιπὸν βγαίναμε χωρὶς τὰ Κράτη αὐτά; Στὴν Ἀντάντ ὠφέλεια καμμιά δὲ θὰ φέρναμε. ἴσως ὅμως ζημιὰ, γιατί ἡ Βουλγαρία βλέποντας τὴν στάση τῆς Ρουμανίας εὐκολώτατα θὰ βοηθεῖσε τὴν Τουρκία, παίρνοντας τὴν γραμμὴ ΑἼνου-Μηδείας γιὰ ἀντάλλαγμα, κ' ἐξασφαλίζοντας τὰ νωτὰ της καὶ θὰ ριχνότανε σὲ μᾶς, ἐνῶ ἡ Ρουμανία δὲν ξέροουμε διόλου τί θᾶκανε τότε κι ἂν δὲ θὰ εἶτανε περισσότερο διατεθειμένη καὶ πιὸ κερδισμένη πηγαίνοντας μετὰ τὴν Διπλῆ. Καὶ τότε τοῦ λόγου μας θὰ κάναμε πόλεμο μετὰ ἄγνωστη διάρκεια κι ἄγνωστα ἀποτελέσματα, σύμμαχοι μονάχα τῆς Σερβίας ποῦ σήμερα εἶναι ἓνα *στρατιωτικὸ σαράβαλο*. Κι ἂν οἱ Αὐστριακοὶ μετὰ ὅποιονδήποτε συνδυασμὸ δύναντο τὸ τελευταῖο κ' εὐκόλο πιά χτύπημα τῆς Σερβίας, θὰ εἶχαμε ἐκτεθειμένη ὀλόκληρη τὴν ἐλληνικὴ Μακεδονία.

Τρίτο. Κι ἂν βγαίναμε ἔλα αὐτὰ τὰ Κράτη μαζί; Θὰ νικῶσε ἡ Ἀντάντ καὶ θὰ μᾶς βγνωμονοῦσε. Μὰ τὴν ὄρα τοῦ λογαριασμοῦ θὰ δύναντο τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία στοὺς Βουλγάρους καὶ προκειμένου νὰ πάρουμε μεγάλες παραχωρήσεις *στὶς ἀκτὲς τῆς Μικρῆς Ἀσίας* θὰ εἶχαμε ἀντιμέτωπους ἐξὲν ἀπ' τὴν Διπλῆ ποῦ κάποια γνώμη θάχει κι αὐτὴ στὸ συνέδριο, τὸ ρωσικὸ κολοσσὸ συμπαγῆς ἡπειρωτικὸ Κράτος καὶ ἄμεσο γείτονα μᾶς—Κράτος ποῦ ἐπικεῖσε τὸ σπουδαιότερο στρατιωτικὸ ρόλο στὸν πόλεμο αὐτὸ καὶ τὴν ἐπίσης ἀξιόλογη Ἰταλία. Καὶ μετὰ τὸ μέρος μᾶς θὰ εἶχαμε μόνο τὴν Ἀγγλία ποῦ κι ἂν ἐπικρατοῦσε διπλωματικά, δὲ θὰ μπορούσε νὰ ἐπιβληθῆι στὴν πράξη. Κ' ἔτσι χαλώντας ἀπ' τὴν μὴ μερὶα τὴν ἰσορροπία στὰ Βαλκάνια, θὰ παίρναμε ὄχι τὰ 140,000 χιλιόμετρα *τῆς ὀπτασίας* μὰ μὴ λουριδεῦλα (κι ἂν κι αὐτὴ), ποῦ κι αὐτὴ θὰ κιντοῦνε κάθε στιγμὴ καὶ γιὰ τὸ ἄλλο Κράτος θὰ εἶτανε ἀχρηστὴ γιατί δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἐνισχύσει στρατιωτικὰ ἀπέναντι στὰ δύο συμπαγῆ σλαβικὰ ἡπειρωτικὰ Κράτη, μὴ μεγάλη Σερβία ἢ μὴ μεγάλη Βουλγαρία. Δηλαδή ξεκάρφωτη κι ἀνυπεράσπιστη ἀποικία, ἀστενικοῦ κ' ἐτοιμορρόπου Mutterland, γειτονικοῦ με

φυσιολογικὸς ὄχτρος; ἔτοιμους νὰ τὸ καταδροχίσουν; Θὰ μᾶς βροῦν ἴσως ἀπαιτιόδοξους οἱ φανατικοὶ ποῦ πιστεύουν κι αὐτοὶ στὶς 140,000 χιλιόμετρα (δὲ θέλουμε ἐδῶ νὰ ἐξετάσουμε τὸ ἄλλο σοβαρὸ πρόβλημα: *πὼς θὰ τὰ παίρναμε αὐτὰ στὴ κατοχὴ μας* ἀπ' τὸν τουρκικὸ στρατὸ ποῦ τὰ κατέχει), μὰ θὰ τοὺς ἀπαντήσουμε μ' ἓνα καινούργιο γαλλικὸ βιβλιαράκι στὸ χέρι, τοῦ André Sardou «L'indépendance européenne» —ποῦ ἀφίνει νὰ διαβάσουμε στὸ μυαλὸ τῆς φίλης μας Γαλλίας. Λοιπὸν ἀνοῦστε, ὦ πιστοὶ καὶ δραματιζόμενοι πανέλληνες! Στὴ Ρουμανία θᾶδιναν εὐχαρίστως τὴν Τρανσυλβανία, Μπουκουβίνα, Μπανάτ, Κρίσιανα καὶ Μαρμάμαρος μετὰ πληθυσμὸν κοντὰ 9 ἑκατομ., στὴ Σερβία θᾶδιναν τὴν Σλαβονία, τὴν Βοσνία, τὴν Ἑρζεγοβίνη κ' ἓνα μέρος τῆς Δαλματίας πάνω-κάτω ἄλλα τόσα ἑκατομμύρια (σελ. 34). Ἀπέναντι σ' αὐτὰ ἡ Ρουμανία θὰ γύριζε στὴ Βουλγαρία ὅσα πῆρε μετὰ τὴν συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, ἢ Σερβία θὰ τῆς εἶδνε τὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Βαρδάρη καὶ στὴν ἀνάγκη ἀκόμα καὶ τὸ Μοναστήρι καὶ μεῖς θὰ τῆς δύναντο ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία κρατώντας ὄνορα τὸ Στρυμόνα, χωρὶς τὴν γραμμὴ ΑἼνο-Μηδεῖα ποῦ θᾶπαίρνε ἀπ' τὴν Τουρκία (σελ. 61). Ὅσο γιὰ μᾶς, θὰ μᾶς δύναντο... τὰ νησιὰ Ἀἴμνο, Ἰμβρο, Ἅγιο Στράτη, Μυτιλήνη, Χίος, Σάμος (ἀρέα ἀρέα γιὰ νὰ φαίνονται πολλὰ), τὶς Σποράδες καὶ τὴν Ρόδο καὶ προτεκτοράτα στὶς ἐλληνικὲς πολιτεῖες τῆς Μικρασίας *ὕστερ' ἀπὸ συνεννόησίν μας μετὰ τὴν Ἰταλία*, καὶ τέλος τὸ νότιο μέρος τῆς Ἀλβανίας μετὰ ὄνορα τὰ βουνὰ Κάμνα καὶ Ντεῦσκο ἀφίνοντας μᾶς πάλι νὰ βγάλουμε τὰ μάτια μᾶς μετὰ τὴν Ἰταλία γιὰ τὴν Αὐλώνα (σελ. 62). Τὸ ρέστο τῆς τουρκικῆς Θράκης θὰ τᾶπαίρνε ἢ Ρωσσία ποῦ πρέπει κατὰ τὸ συγγραφῆ «νὰ *ξαναγυρίσει* σ' αὐτὴν ἢ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας», ἢ θὰ γινότανε διεθνοποιημένο εὐδύτερο Κράτος (σελ. 64). Ἐξὲν ἀπ' αὐτὰ ἢ Ρωσσία θᾶπαίρνε τὴν Ἀρμενία (σελ. 54, 55), ἢ Γαλλία τὴν Συρία καὶ τὸ Αἴβανο (σελ. 50) καὶ ἢ Ἰταλία προτεκτοράτο τῆς Παλαιστίνης (σελ. 50, 58). Ὅσο γιὰ τὸ ὑπόλοιπο κομμάτι τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας δὲ μᾶς μιλάει ὁ συγγραφεὺς μὰ, μὴ βάζοντας τὴν ἀρχὴ πὼς πρέπει νὰ εξαφανιστεῖ ὀλότελα ἢ Τουρκία, φαίνεται νὰ παραδέχεται πὼς αὐτὸ θὰ μείνει τουρκικὸ ἀφοῦ μάλιστα οἱ τουρκοὶ ἔχουνε καὶ οἰκονομικὲς δεσοληψίες μετὰ τὴν Εὐρώπη ποῦ στὸ ὑπόλοιπο αὐτὸ θὰ ἐξασφαλίσαι καὶ τὸν παρὰ της (σελ. 36 τέλος). Δὲν ὑπερτιμῶμε φυσικὰ τὶς γνώμες ἐνὸς ἰδιώτη' μὰ ἔλα αὐτὰ μᾶς δείχνουν *τοῦλάχιστο* τί συμφέροντα ἔχουμε ν' ἀντικρύσουμε. Κι ἂν ἡ πληροφορία ποῦ ἔχω ἀπὸ ρούσικη πηγὴ ἐδῶ καὶ μῆνες τώρα πὼς ἢ Ἀγγλία καὶ ἢ Ρωσσία συμφωνήσανε νὰ παραχωρήσει ἢ τελευταία στὴ πρώτη τὴ βόρεια καὶ κεντρικὴ Περσία καὶ γι' ἀντάλλαγμα νὰ πάρει ἔλη τὴ Μικρασία, δίνοντας οἰκονομικὲς παραχωρήσεις ἂν εἶν' ἀνάγκη στὴν Ἑλλάδα κ' ἔδαφικὲς στὴν Ἰταλία—ἂν ἢ πληροφορία αὐτὴ εἶν' ἀληθινή, τότε θὰ θέλουμε νὰ ξέροουμε τὴν πούλησιν

πού θά πιάναμε καί τήν τύχη πού θά εἶχαμε, ἐξαστενώνοντας τὸ ἡπειρωτικὸ μας κράτος γιὰ ἓνα ἀτήμναντο προτεκτοράτο ἢ μιὰ λουριδίτσα γῆς. Αὐτὰ λέει ἡ πραγματικότητα, ἐλεύτερη ἀπὸ διαίστησι, ἐνστικτο καί τὰ παρόμοια πού δὲν εἶναι οἱ καλλίτεροι σύμβουλοι τῆς πολιτικῆς ἐνὸς Κράτους.

Ὅποιοι συμφωνήσῃ στὰ παραπάνου, καταλαβαίνει ἀπὸ τί σωθήκαμε καί τί συνέπειες θά εἶχε γιὰ μᾶς μιὰ ἐξοδο ἀπ' τὴν οὐδετερότητα. Δὲν ξέρουμε ἂν καί ποιὰ πολιτικὴ ἔχει ἡ καινούργια Κυβέρνησι; μὰ βρίσκουμε πὼς ἐπιβάλλεται σὲ μᾶς ὅπωςδήποτε οὐδετερότητα καί τὸ συμφέρο μας εἶναι ὁ πόλεμος νὰ τελειώσῃ χωρὶς κανέναν νὰ συντριβῇ καί χωρὶς ἢ Τουρκία νὰ διαμελιστεῖ. Θὰ μεγαλώσουν ἴσως λίγο ἡ Βουλγαρία καί ἀρκετὰ ἡ Σερβία. Μὰ ἡ Βουλγαρία δὲ θά μεγαλώσῃ τόσο, ὥστε νὰ μᾶς εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη — κ' ἡ Σερβία, ἐξὸν πού πρέπει νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ καί μᾶς μὲ γραμμὴ Μοναστήρι-Δοηράνη γιὰ τὶς ὑπηρεσίες πού τὶς προσφέραμε, θά εἶναι τόσο ἐξαντλημένη, ὥστε γιὰ πολλὰ χρόνια θά εἶναι ἀκίνδυνη. Κι ὅσο νὰ ξαναγεννηθῇ θά ἔχουν ἔτοιμαστῇ παιὸς ξέρεῖ ποιοὶ εὐρωπαϊκοὶ συνδυασμοί. Καί μεις ἐξασφαλίζοντες πάντως ὅ,τι ἔχουμε, **μπορεῖ** μέσα στὸν ἀγγλορωσσικὸ ἀνταγωνισμό νὰ πάρουμε ὅ,τι θά παίρναμε κι ἂν βγαίναμε ἀπ' τὴν οὐδετερότητα μὲ τὴ μιὰ μεραρχία, ἀφοῦ τὶς ἴδιες ἴσως καί καλλίτερες (γιατὶ δὲν ἔρχεται ἐχθρική Βουλγαρία) ὑπηρεσίες προσφέρουμε στὴ Συνεννόησι — ἐννοεῖται πάντοτε ἂν ἡ Ἀγγλία θέλει κ' ἔχει συμφέρο νὰ δημιουργήσῃ ἀντίρροπο στὸ σλαβικὸ κίντυνο. Κ' ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ἡ μεγάλη γκάφα τοῦ Βενιζέλου — πού σύνδεσε τὴν ἀγγλόφιλη πολιτικὴ του μὲ ἀνώφελη ἐξοδο ἀπ' τὴν οὐδετερότητα καί ἔτσι μὲ τὸ θεατρικὸ χεiriσμὸ τοῦ τελευταίου ζητήματος καί τὶς ἐκλογικὲς προσπάθειες τοῦ φιλικοῦ του τύπου νὰ παραστήσῃ τὴ νέα Κυβέρνησι γερμανόφιλη μ' ὅλες τὶς ἐναντίες κατηγορηματικὲς δηλώσεις τῆς ἐξήμιώσῃ ἀνυπολόγιστα τὴν ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ γιὰτὶ δημιούργησε **ἀδικαιολόγητη δυσπιστία** γιὰ τὶς πραγματικὲς μας τάσεις. Καί τὴ δυσπιστίαν αὐτὴ πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐξαλείψῃ ἢ καινούργια Κυβέρνησι.

Ἄν ἔτσι προβλέπεται ἡ ἐξωτερικὴ κατάστασι—ἐξὸν ἀπὸ μεταβολὴ στὴν πολιτικὴ τῆς Βουλγαρίας πού ὅμως δὲ φαίνεται πιθανή— ἄς διοῦμε πὼς θά ξεδιαλύνῃ ἡ ἐσωτερικὴ. Τὴν ἐσωτερικὴ κρίσι δὲν τὴν ἔφερε φυσικὰ ἢ παραίτησι τοῦ Βενιζέλου, γιὰτὶ μὲ τὶς ἐκλογικὲς θά τελείωνε—κι ἂν ὁ κόσμος ἤθελε πόλεμο θά ξανάφερνε τὸ Βενιζέλο, κι αὐτὸς θά ἐπέβαλλε τὴν πολιτικὴ του. Μὰ μὲ τὴν παραίτησι ἦρθαν οἱ ἀσπενδοὶ φίλοι κι ἄρχισαν νὰ βρίσκουν πὼς ἡ Κυβέρνησι κάνει γερμανόφιλη πολιτικὴ καί σ' αὐτὸ διαφέρει ἀπ' τὸ Βε-

νιζέλο. Κ' ἡ Κυβέρνησι γιὰ νὰ σώσῃ τὶς διπλωματικὲς τῆς ἐνέργειες ἔκανε τὸ ἀτεχνὸ ἐκεῖνο ἀνακοινωθῆν. Κ' ἦρθαν οἱ δημοσιεύσεις τῶν ὑπερνημάτων ἀπ' τὸ Βενιζέλο—δημοσιεύσεις πού καί τὰ ἅσα ἔλεγε τὸ ἀνακοινωθῆν δὲν ἄλλαξαν καί περισσότερο ζημίωσαν τὸ Βενιζέλο πού φάνηκε ἡ ἐπιπόλαιη σπουδὴ του νὰ βγεῖ ἀπ' τὴν οὐδετερότητα (ἀφοῦ ὁ ἴδιος πού τότε εἶπε πὼς πέρασε πιά ἡ στιγμὴ κι ἂν ἀκόμη ἀμέσως τὸν ξανάφερνε ὁ Βασιλιάς—τελευταία εἶπε στοὺς ἐμπορευπαλλήλους πὼς καί ὕστερ' ἀπ' τὶς ἐκλογικὲς ἔχουμε καιρὸ) καί παρουσιάστηκε τὸ λάθος του νὰ ἐγλῶνει ἐπίσημα πὼς ἔχουμε 200 χιλιάδες βουλγάρικο πληθυσμὸ στὴ Μακεδονία, ἐνῶ εἶναι γνωστὸ πὼς σήμερα κανένας βούλγαρος δὲν ὑπάρχει στὴ Μακεδονία· γιὰτὶ βουλγαρόφωνος δὲ θά πῆ βούλγαρος καί σχισματικὸς (τὸ μόνο διακριτικὸ τοῦ ἔθνισμοῦ) δὲν ὑπάρχει κανένας ἀφοῦ ὅλοι μονάχοι τοὺς ἔγιναν ὀρθόδοξοι, δηλαδή, στὴ μακεδονικὴ γλώσσα, σωστοὶ ρωμοί. Μὰ μέσα στὸν κατήφορὸ του ἦρθε ἡ φράσι πὼς ὁ Βασιλιάς εἶτανε σύμφωνος μὲ τὴν πολιτικὴ τῆς παραχώρησις—πρῶμα πού καί σωστὸ ἂν εἶτανε δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πῆ **γιατὶ καί σὲ τίποτα δὲ τὸν ὠφελοῦσε** σὲ ὅ,τι ἤθελε ν' ἀποδείξει, μὰ καί σὲ παρεξήγησι πρέπει ν' ἀποδειχθῇ γιὰτὶ ὁ Βασιλιάς δὲν πρόφτασε νὰ δώσῃ τὴ συναίνεσίν του ἀφοῦ στὶς 17 γράφτηκε τὸ ὑπόμνημα καί στὶς 18 ἔμαθε ἡ Κυβέρνησι τὸ βουλγάρικο δάνειο κι ἀμέσως, καθὼς λέει ὁ Βενιζέλος, ἔπαψε πιά νὰ σκέπτεται παραχωρήσεις. Καί ἡ φράσι αὐτὴ διαψεύστηκε, γιὰτὶ δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ ἀδιάψευστη καί στὸ ζεῖθ τῆς ἐξαψῆς του ὁ Βενιζέλος ἔγραψε τὸ τελευταῖο γράμμα στὸ Βασιλιά. Ἡ συνέπεια ἦρθε κι ὁ Βενιζέλος φεύγει. Φυσικὰ ὄχι ὁ Βενιζέλος ὁ δημοκράτης — γιὰτὶ ἂν εἶτανε δημοκράτης δὲ θάφευγε — μόνο θάμενε μὲ δημοκρατικὸ πρόγραμμα· φεύγει ὁ Βενιζέλος πού εἶπε ψεύτη τὸ Βασιλιά πού τὸν διέψευσε, φεύγει ὁ Βενιζέλος πού ἦρθε σὲ προσωπικὴ διάστασι μαζί του. Ὡστε νὰ λείπουν οἱ δημοκρατικὲς εὐκυσθησις μερικῶν βενιζελικῶν. Δὲν ἐννοοῦμε τὴ γνήσια δημοκρατικὴ ἀντίληψι τοῦ φίλου Γιαννιῶ—πού μονάχο ὑποβάλλει: στὸ Βενιζέλο τὴ δικὴ του δημοκρατικὴ σκέψι, σκέψι, θέλομε νὰ ποῦμε, πάρεργα ἐδῶ, πού οἱ Γερμανοὶ κἂν σοσιαλιστὰς δὲν τόλμησαν ἀκόμη νὰ ξεστομίσουν (κοῖτα μάλιστα στοὺς εἰρημικοὺς χρόνους τὸ 1910 τὴν ἐπίσκεψι τοῦ προεδροῦ τῆς Βάδης στὴν Αὔλῃ μὲ τὰ σοσιαλιστικὰ του μέλη, πού κι αὐτὸ τὸ σοσιαλιστικὸ συνέδρι ἐπιδοκίμασε), ἐνῶ ἐκεῖ ἔχουν πολὺ δυνατότερο λόγο νὰ τὸ ζητοῦν, δυνατότερο ἀπὸ δῶ, ὅπου ἔχουμε **δημοκρατικὸ** πολίτευμα μὲ κληρονομικὸ μονάχο Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας ἀντὶς ἀρετόν· δὲν ξέρουμε ἂν αὐτὴ τὴν παραμικρὴ διάκρισι βρίσκει τὸ σοβαρώτερο ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς ὁ φίλος Γιαννιῶς! Ἐννοοῦμε ὅπωςδήποτε τοὺς βενιζελικοὺς πού στὰ κατ'φανεῖς, στοὺς δρόμους, στὶς ἰδιωτικὲς τοὺς ὁμιλίαις κι ἀλληλογραφίαις σπέρνουν τὸ ἀντιδυναστικὸ ζήτημα, ἐνῶ δὲν τολμοῦν νὰ τὸ ποῦν φανερὰ καί ἀντρίκια. Ὁ Βενιζέλος εἶπε πὼς τουλάχιστο ἑκατὸ χρόνια ἀκόμη χρειά-

ζεται Βασιλεία στην Ελλάδα κι αφού αυτός ήρθε σέ προσωπική ρήξη και δὲ θὰ μπορούσε νὰ συνεργαστῆ αὐριο μὲ τὸ Βασιλιά ἐφυγε. Μὰ οἱ φίλοι του τὸν λαγαργιάζουν πάντα γιὰ ἀρχηγό τους· ἂν τοὺς τὸ ἐπιτρέπει και δὲ σκέπτεται σοβαρὰ νὰ παραιτηθῆ ὄχι μόνον παρουσιάζεται πιά σὺν ἑνας ταπεινὸς φίλαρχος μικροπολιτικός, μὰ και δημιουργεῖ κίνδυνον ἐσωτερικὸ τοῦ Κράτους. Γιατί ἂν αὐριο ἐρθῆ βενιζελικὴ πλειοψηφία και θελήσει, καθὼς εἶπε στὸν ἀποχαιρετιστήριό του, νὰ ζητήσῃ ἱκανοποίηση ἐπ' τὸ Βασιλιά, πῶς θὰ γεννησῆ ἀντιδυναστικὸ ζήτημα ἀφοῦ θὰ βασίζεται σὲ πλειοψηφία ποὺ δὲν εἶχε μπροστὰ τῆς καθαρὸ τέτοιο ζήτημα σὺν τμήμα τοῦ βενιζελικοῦ προγράμματος; Ὡστε ὑποχρέωση ἔχει ὁ Βενιζέλος νὰ δείξῃ μὲ τρόπο ποὺ νὰ μὴν ἐπιδέχεται ἀντίρρηση πῶς ποτὲ δὲ σκέπτεται νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πολιτικὴ, ἐξὸν ἂν νομίσει πῶς εἶναι καιρὸς γιὰ σωστὴ δημοκρατία — και τότε πρέπει νὰ βγῆ μὲ δημοκρατικὸ πρόγραμμα. Κ' οἱ φίλοι του ὅσοι δέχονται τὴ γνώμη τοῦ τῶς ἀρχηγού τους γιὰ τὸ πολίτευμα, καλὸ εἶναι νὰ κατέδουν στὶς ἐκλογὲς εἶτε μὲ ἄλλον ἀρχηγὸ ἀπ' τὸ κόμμα (γιατί εἶναι ἀκατανόητη ἢ ἐπιτροπή ἂν δὲν πρέπει νὰ σημαίνει μεσοδουλεία, δηλαδὴ σιωπηλὸ ἀντιδυναστικὸ κίνημα) ἢ ἀπ' ἑξῆ — και ὅσοι πάλι εἶναι δημοκράτες νὰ βγῶν καθαρὰ μὲ δημοκρατικὸ πρόγραμμα χωρὶς ὑπανιγμούς, ψευδίσματα και κουρकुσουριές. Πολιτικὰ προγράμματα τόσο ριζικὰ δὲν παρουσιάζονται μ' προσωπίδες. Κάτου λοιπὸν τὶς μάσκες—ἢ δημοκράτες κι ὅ, τι πιάσετε στὶς ἐκλογὲς—ἢ ὅ, τι δὴποτε—και θέλετε και χωρὶς ὑποουλους κλονισμούς τῆς Βασιλείας, ἂν τὴ βροῖσκετε ἀναγκαία.

Ὅπως κι ἂν εἶναι, ἐλπίζουμε πῶς τὶς σκέψεις αὐτὲς θὰ τὶς κάνει μονάχος του ὁ λαὸς και θὰ φυλαχτῆ ἀπ' τὴ δημιουργία ἐσωτερικοῦ ζητήματος ποὺ τυχὸν δὲ θὰ τὸ ἤθελε συνειδητά. Κ' εἶται και ἢ ἐσωτερικὴ κατάσταση προμηνύεται ὀμαλή. Ὑπάρχει μονάχα φόβος μὴν ἀρχίσει και ξαναγυρίσῃ σὲ περασμένη ἐποχὴ ἢ διοικητικὴ μηχανή—μὰ ὁ ἴδιος λαὸς ποὺ αὐτοεπαναστάτησε στὸ 1909 μπορεί και σήμερα νὰ δείξῃ ἂν τότε ἔκανε κίνημα τῆς στιγμῆς ἢ ἔδειξε μὲ γιὰ πάντα πῶς φαντάζεται τὴ διοίκηση. Μὰ πάντα — ἄλλο πραγματικὲς διαφορὲς κι ἄλλο τρόπος διοικητικῆς ἐνέργειας κι αὐτὸς μπορεί κι ἀργότερα νὰ διορθωθῆ ἀφοῦ πρῶτα περάσουμε τὴν κρίση, δίνοντας Κυβέρνηση μὲ πρόγραμμα οὐδετερότητας.

29.3.15.

Α. ΤΡΑΝΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Πηγασιδῆ. Ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ἀναφέρεις, δηλ. ὁ Ἐξαρχόπουλος, ὁ Μυριανθούσης, ὁ Φωκ. Πανός κι ὁ Νικολός, εἶχανε κ' ἔχουνε τὸ χάρισμα τῆς πρωτοτυπίας. Ὅ, τι γράφανε, ζουτσό, στραβό, ζουτό, εἶτανε δικό τους. Τέτιο χάρισμα δὲν τῶχει ὁ ποετᾶστρος σου, γιατί στὰ ἀπέραντα

ποιητικὴ του γήπεδα περιδιαβάσει ὡς μιὰ κακότεχνη κερικατούρα τοῦ Σικελιανοῦ.

κ. Νέαρχο. Ἀφοῦ τὸ θέλεις, τυπώνομε δύο ἀλάκερη τὴ μετάφρασή σου τοῦ Ἄσρα τοῦ Χάινε, ποὺ εἶναι πιστὴ μετάφραση και ποὺ τραγουδιέται και μὲ τὴ μουσικὴ τοῦ Schumann.

Κάθε μέρα ἢ πανώρια
ἢ σουλτάνα σεργιανίζει
τὶς βραδιὲς σὸν συντριβάνι
τοῦ λευκά νερά σκορπίζει.

Κάθε βράδι νιὸς προσμένει
σκλάβος εἰς τὸ συντριβάνι
ποῦ λευκά νερά σκορπίζει,
κάθε μέρα πιά χλωμαίνει.

Μιά βραδιὰ κοντά του πάει
ἢ σουλτάνα και τοῦ λέει :
« Πές μου, πές μου τὸνομά σου,
τὸ χωριό σου, τὴ γενιά σου !... »

Και ὁ σκλάβος λέει : « Μὲ λένε
Μωχαμέτ ἀπ' τὴ Γεμένη
κ' ἢ γενιά μου εἶν' οἱ Ἄσρα
ποῦ ὁ τοῖος ἀγαπᾷτε πεθαίνει ».

Τὸ πρωτότυπο δὲν ἔχει ρίμα, ὡστόσο ἢ μετάφραση καταλέξη εἶναι εἶται : « Καθημερνὰ πῆγαινε ἢ πανώρια Σουλτανοπούλα πάνω κάτω κατὰ τὶς βραδινὲς ὥρες, σὸν συντριβάνι, ὅπου τᾶσπρα νερά κελουζούν. — Καθημερνὰ στεκότανε ὁ νιὸς σκλάβος κατὰ τὶς βραδινὲς ὥρες σὸν συντριβάνι, ὅπου τᾶσπρα νερά κελουζάν· καθημερνὰ γινότανε ὄλο και πιά χλωμός. — Ἐνα βράδι ἢ πριγκηποπούλα τὸν πλησίασε μὲ γλήγορα λόγια : « Θέλω νὰ μάθω τὸνομά σου, τὴν πατρίδα σου, τὸ συγγενολό σου ». — Κι ὁ σκλάβος εἶπε : « Λέγομαι Μωχαμέτ, εἶμαι ἀπ' τὴ Γεμένη, κ' ἢ γενιά μου εἶναι κείνου οἱ Ἄσρα, ποὺ ὅταν ἀγαπήσουν, πεθαίνουν ».

κ. Γ. Βουβ. Εὐβοία. Ἡ συντροφή τῆς «Κριτικῆς και Ποίησης» εἶναι 12 δρ. τὴ χρονιά.

ΒΓΑΙΝΟΥΝΕ ΣΕ Λ'ΓΟ :

ΠΑΝΟΥ Δ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

⊙ " Π Ρ Ο Ζ Ε Σ , , ⊙

Τ' ἄλογό μου! — Ἀντίχριστος — «The Struggle for life». — Τὰ Βατράγια. — Κόκκινος Θάνατος. — Κοιτώντας τὴν «Καταιγίδα τοῦ Schenck». — Ἡ πρωτομαγιά τοῦ Ἐργάτη. — Ἄγαπη. — Κάτου σὸ μῶλο. — Ἀκούοντας τὴν «Pathétique τοῦ Beethoven».

ΑΝΗΣΤΡΕΦΤΟΙ :

Ἐρμες οἱ στάνες. — Ὁ ἀργαλειὸς σὸ παργαῶνι. — Χέρσα ἢ γίς. — Mater Dolorosa. — Φύσα ἀπελάτη Βοριᾶ!

Ἐκδότης : ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ — ΚΟΥΚΛΑΡΑ (Σταδίου 42). Τιμή : 1 Δραχμῆ.